

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA

Katedra ekonomiky

Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Obchodní podnikání

Pakt stability a růstu – historie, současnost, perspektivy

Vedoucí bakalářské práce
doc. Ing. Martin Macháček, PhD.

Autor
Pavλίna Krejčová

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Pakt stability a růstu – historie, současnost, perspektivy vypracovala samostatně na základě materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 7. dubna 2009

Podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Ing. Martinu Macháčkovi, PhD., za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této bakalářské práce.

OBSAH

1.	ÚVOD	7
2.	LITERÁRNÍ REŠERŠE	9
2.1	Fiskální politika	9
2.2	Hospodářská a měnová unie	9
2.2.1	První etapa (1. 7. 1990 – 31. 12. 1993).....	10
2.2.2	Druhá etapa (1. 1. 1994 – 31. 12. 1998)	10
2.2.3	Třetí etapa (od 1. 1. 1999).....	11
2.3	Pakt stability a růstu.....	11
2.4	Eurozóna	12
3.	PŘEDCHŮDCI PAKTU STABILITY A RŮSTU	13
3.1	Maastrichtská smlouva	13
3.2	Pakt stability	14
4.	NÁZORY NA ZALOŽENÍ PAKTU	16
5.	CHARAKTERISTIKY PŮVODNÍ VERZE PAKTU.....	18
5.1	Definice nadměrného deficitu.....	18
5.2	„Ochranná ruka“	19
5.3	„Opravná ruka“	19
5.4	Dodržování Paktu	20
5.5	Názory na fungování Paktu.....	24
6.	MAKROEKONOMICKÉ PROBLÉMY SPOJENÉ S FUNGOVÁNÍM PAKTU	27
6.1	Automatické vestavěné stabilizátory	27
6.2	Efekty přelévání	27
6.2.1	Efekty přelévání příjmů a výdajů.....	27
6.2.2	Efekty přelévání nákladů na vypůjčení peněz	28
6.3	Asymetrické hospodářské šoky	28
6.4	Omezené možnosti reforem	29
7	REVIZE PAKTU	30
7.1	Změny Paktu stability a růstu	30
7.1.1	Střednědobé rozpočtové cíle	30
7.1.2	Nadměrný deficit	31
7.1.3	Procedura nadměrného deficitu	31
7.2	Hodnocení revidovaného Paktu	31
8	BUDOUCNOST PAKTU	35
8.1	Splnil Pakt očekávání svých tvůrců?	35
8.2	Fungování Paktu v době finanční krize	36
8.3	Česká republika a Pakt stability a růstu	38
8.3.1	Příležitosti vstupu ČR do eurozóny	38
8.3.2	Rizika vstupu ČR do eurozóny	39
9	ZÁVĚR	41
10	SUMMARY	43
11	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	45
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	49

1. ÚVOD

Téma „Pakt stability a růstu – historie, současnost, perspektivy“ jsem si vybrala z důvodu zájmu o budoucnost České republiky po přijetí eura. Současná hospodářská krize ukázala, jak státy s využitím měnové politiky mohou pozitivně ovlivnit následky finanční krize pomocí monetárních nástrojů, na rozdíl od členských států eurozóny, které část své suverenity v podobě těchto nástrojů předaly orgánům Evropské unie. Za několik let přijmeme euro a svou ekonomiku budeme moci ovlivnit zejména fiskálními nástroji.

Hlavním cílem mé práce je přiblížit problematiku Paktu stability a růstu, sepsat důvody, na základě kterých byl Pakt vytvořen. Seznámit čtenáře se zkušenostmi s fungováním Paktu a vysvětlit důvody jeho revize. Na základě získaných informací poukázat na příležitosti a rizika spojená se vstupem České republiky do eurozóny, který je podmíněn podepsáním uvedeného Paktu a tedy i dodržováním jeho podmínek.

Potřeba Paktu stability a růstu vychází právě z faktu, že rozpočtová pravidla a koncepty fiskální politiky zůstávají v pravomoci národních států. Poté, co zmizí možnost změny devizového kurzu a úrokové sazby se stávají totožné v celém prostředí Hospodářské a měnové unie (EMU), stane se fiskální politika jediným nástrojem státu, který bude moci plošně a neutrálně ovlivnit hospodářskou aktivitu. Po vstupu do eurozóny existují ještě samovyrovňovací tržní mechanismy, které mohou vést ke zlepšení hospodářské situace státu tj. rozvinutý kapitálový trh a mobilita práce. Jedná se o nástroje zajišťování se proti poklesům agregátní poptávky a s tím souvisejícím poklesům příjmů a zaměstnanosti. Ovšem na uvedené tržní mechanismy nemohou státy příliš spoléhat.

Využívání fiskální politiky je omezeno Paktem stability a růstu, který byl vytvořen za účelem zajištění stabilního prostředí v eurozóně. Státy Hospodářské a měnové unie často využívají deficitního hospodaření a vysoké schodky veřejných financí narušují stabilitu společné měny. Založení Paktu doprovázely protichůdné názory ohledně smysluplnosti či nezbytnosti jeho vytvoření. Tyto spory přetrvávaly až do současnosti. Je

otázkou, zda je Pakt jediným možným nástrojem na udržení zdravých veřejných financí členských států EMU.

Pakt byl od doby svého založení jednou reformován. Změna Paktu jistě byla nezbytnou záležitostí pro jeho další fungování, nicméně ne všechny úpravy Paktu byly krokem k lepšímu. Další otázkou je, zda revidovaný Pakt pomohl k větší disciplinovanosti zemí v dodržování svých pravidel a odstranil nedostatky původní verze Paktu.

Poslední otázkou, kterou se budu ve své práci zabývat, je členství České republiky v EMU. Na otázku ohledně vhodného termínu přijetí eura v České republice hledá vláda odpověď již několik let. Dodnes nebyl stanovený žádný konkrétní termín vstupu ČR do EMU a důvodem je prozatím nesplnění maastrichtských kritérií, jehož příčinou je nekonsolidovaný stav veřejných financí. Až všechna kritéria Česká republika splní a vstoupí do eurozóny, bude otázkou, zda se budeme mít lépe a jestli bude naše ekonomika stabilnější. I když je náš vstup do EMU nevyhnutelný a nezbytný pro budoucí rozvoj a konkurenceschopnost země, vzhledem k postavení ČR v Evropské unii, nejsou naše vyhlídky v Hospodářské a měnové unii příliš optimistické, zejména v době hospodářských problémů.

Myslím si, že toto téma je aktuální, zajímavé a důležité v ohledu na blízkou budoucnost. Má práce pomůže čtenáři orientovat se v situaci v eurozóně a udělat si názor na přijetí eura.

2. LITERÁRNÍ REŠERŠE

2.1 Fiskální politika

Fiskální politika je činnost státu reprezentovaného vládou využívající zejména státního rozpočtu k regulaci peněžních vztahů mezi státem a ostatními ekonomickými subjekty s cílem stabilizovat makroekonomický vývoj. Využívá stabilizační funkci veřejných financí. Subjektem fiskální politiky je vláda. Prostřednictvím nástrojů veřejných financí se vláda snaží ovlivnit důchodovou situaci ekonomických subjektů a obyvatel, chování ekonomických subjektů a vývoj veřejného dluhu.

Fiskální politika využívá dlouhodobá a jednorázová opatření. Dlouhodobá opatření působí automaticky proticyklicky po svém zabudování do systému, jde tedy o tzv. vestavěné stabilizátory. Jsou to například progresivní daně, dávky v nezaměstnanosti, systém sociálních dávek apod. Ale automatické vestavěné stabilizátory nepůsobí vždy se stoprocentním účinkem, a proto je nutné využít i jednorázových opatření tzv. diskrečních opatření. Do těchto opatření jsou zahrnuty jednorázové změny daňového systému (změny soustavy daní, sazeb daní) nebo změny ve výdajích státního rozpočtu (v systému sociálních dávek, dotací).

(Jitka Peková, 2005)

2.2 Hospodářská a měnová unie

Pro fungování jednotného vnitřního trhu je měnová unie nezbytná, protože kurzovní výkyvy mezi jednotlivými národními měnami jsou překážkou vzájemného obchodu a prolínání kapitálu.

Evropská rada v červnu 1988 potvrdila záměr postupně zavést Hospodářskou a měnovou unii a pověřila výbor, jemuž předsedal Jacques Delors, v té době předseda Evropské komise, aby navrhl konkrétní etapy směřující k této unii. V tomto návrhu byl určen vznik EMU ve třech etapách.

2.2.1 První etapa (1. 7. 1990 – 31. 12. 1993)

Tato etapa začala vydáním směrnice o uvolnění pohybu kapitálu, v podstatě byla zrušena veškerá omezení pohybu kapitálu mezi členskými státy. Cílem směrnice bylo větší propojení hospodářských politik členských států a užší spolupráce centrálních bank. Dále byla členským státům stanovena povinnost přijmout víceleté programy k zajištění stability cen a zdravých veřejných financí.

Realizace dalších etap vyžadovala změny ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství, aby bylo možné zavést potřebnou institucionální strukturu. Tyto úpravy zahrnuje Smlouva o Evropské unii podepsaná v Maastrichtu 7. února 1992, která nabyla účinnosti 1. listopadu 1993.

2.2.2 Druhá etapa (1. 1. 1994 – 31. 12. 1998)

Tato fáze byla zahájena založením Evropského měnového institutu. Jeho hlavními úkoly bylo posílení spolupráce mezi centrálními bankami, koordinace měnových politik a provádění příprav nezbytných k ustavení Evropského systému centrálních bank, k provádění jednotné měnové politiky a ke vzniku jednotné měny ve třetí etapě.

V roce 1995 byl schválen název pro společnou měnu Euro a Evropskému měnovému institutu byla svěřena úloha provádět přípravné práce na budoucích měnových a kurzových vztazích mezi státy eurozóny a ostatními členy EU. V roce 1997 byl přijat Pakt stability a růstu v rámci doplnění a bližšího vymezení ustanovení Smlouvy, která se týkala EMU.

Rada Evropské unie v květnu 1998 rozhodla o prvních jedenácti účastnících EMU, kteří přijmou 1. ledna 1999 jednotnou měnu. Mezi počáteční členy EMU patří Belgie, Německo, Španělsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko a Finsko. O měsíc později byla ustanovena Evropská centrální banka, čímž bylo završeno posláním EMI. Evropská centrální banka a národní centrální banky zúčastněných členských států tvoří Eurosystem, který formuluje a definuje jednotnou měnovou politiku ve třetí etapě EMU.

2.2.3 Třetí etapa (od 1. 1. 1999)

Neodvolatelným stanovením směnných kurzů měn jedenácti členských států, které se jako první účastnily měnové unie, a prováděním jednotné měnové politiky pod dohledem ECB začala 1. ledna 1999 třetí závěrečná etapa EMU.

Vstupem Řecka do třetí etapy EMU 1. ledna 2001 vzrostl počet zúčastněných členských států na dvanáct. Třináctým členem eurozóny se stalo 1. ledna 2007 Slovinsko, po němž následovaly o rok později Kypr, Malta a od 1. ledna 2009 se k používání jednotné měny přidalo také Slovensko. Dnem, kdy tyto země vstoupily do eurozóny, se automaticky stala také jejich centrální banka součástí Eurosystemu.

(<http://www.ecb.int/ecb/history/emu/html/index.cs.html>)

2.3 Pakt stability a růstu

Pakt stability a růstu bezprostředně souvisí s třetí fází Hospodářské a měnové unie, která byla zahájena 1. ledna 1999. Pakt má zajistit, aby členské státy dodržovaly rozpočtovou disciplínu i po zavedení jednotné měny, aby byla zajištěna její stabilita.

Pakt zahrnuje rezoluci Evropské rady přijatou 17. června 1997 v Amsterdamu a dvě na ni navazující nařízení Rady ze 7. července 1997. Přičemž Nařízení Rady č. 1466/97 stanoví pravidla zahrnující obsah, předkládání, kontrolu a sledování stabilizačních a konvergenčních programů, jejichž cílem je předejít vzniku nadměrných schodků veřejných financí a posílit dohled nad hospodářskými politikami a jejich koordinací. Nařízení Rady č. 1467/97 obsahuje ustanovení k vyjasnění postupu při nadměrném schodku a jeho rychlému odstranění.

Cílem Paktu stability a růstu jsou zdravé veřejné finance, které jsou prostředkem na posilování podmínek pro stabilitu cen a silný udržitelný růst přispívající k vytváření pracovních míst.

2.4 Eurozóna

Eurozóna je označení pro ty státy Evropské unie, které přijaly společnou měnu euro. Velká Británie a Dánsko si při vyjednávání Maastrichtské smlouvy prosadily trvalou výjimku na zavedení eura (opt-out), která umožňuje neúčastnit se třetí fáze projektu Hospodářské a měnové unie, tj. samotné zavedení eura. Pro ostatní země platí povinnost přijmout euro, pokud budou splněna požadovaná kritéria. V současné době to platí pro Bulharsko, Českou republiku, Estonsko, Litvu, Lotyšsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Švédsko. V eurozóně je prováděna jednotná měnová politika, za kterou odpovídá Evropská centrální banka.

(http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/euro_eurozona.html)

Dne 1. ledna 2002 byly ve dvanácti členských zemích EU zavedeny bankovky a mince denominované v jednotné měně euro, která nahrazuje národní měny členských států eurozóny. V současné době má eurozóna 16 členů, mezi které patří od roku 2002 Belgie, Německo, Španělsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko, Finsko a Řecko. V roce 2007 přistoupilo Slovinsko, o rok později Malta a řecká část Kypru, a posledním přistupujícím členem se prozatím stalo Slovensko, které zavedlo euro 1. ledna 2009.

3. PŘEDCHŮDCI PAKTU STABILITY A RŮSTU

3.1 Maastrichtská smlouva

Prvním právním aktem, který definoval vytvoření měnové unie, byla Smlouva o Evropské unii tzv. Maastrichtská smlouva, která vstoupila v platnost 1. ledna 1993. Stanovuje konvergenční kritéria, jejichž plnění má zajistit vyvážený hospodářský rozvoj v rámci EMU. Jedná se o následující kritéria.

Kritérium cenové stability stanovuje, aby členský stát vykazoval dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace, sledovanou během jednoho roku před šetřením, která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu průměrnou míru inflace tří členských států EU, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb vyžaduje, aby průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu EU v průběhu jednoho roku před šetřením nepřekračovala o více než 2 procentního bodu průměrnou úrokovou sazbu tří členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.

Kurzové konvergenční kritérium spočívá v minimálně dvouleté účasti států, které se chystají přijmout euro, v mechanismu ERM II¹ a dodržování stanoveného rozpětí v blízkosti centrální parity (tj. $\pm 15\%$) alespoň po období dvou let. ČR zatím do mechanismu měnových kurzů ERM II nevstoupila.

Následující fiskální kritéria dále upravuje Pakt stability a růstu, který zajišťuje jejich dodržování zeměmi Evropské měnové unie. Těmito kritérii se budu zabývat dále ve své práci.

¹ ERMII je systém směnných kurzů vůči euru. Do tohoto systému musí vstoupit každá země, která chce přijmout euro a nejméně dva roky v něm musí být před přechodem na euro. Národní centrální banka daného státu společně s Evropskou centrální bankou stanoví paritu na hodnotě kurzu k euru a v tomto poměru je navázána národní měna na euro.

Kritérium veřejného deficitu požaduje, aby poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nepřekročil 3%, kromě případů, kdy poměr podstatně poklesl, nebo se neustále snižoval, až dosáhl úrovně blízké se referenční hodnotě, anebo překročení referenční hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a zároveň poměr zůstává blízko k referenční hodnotě.

Kritérium hrubého veřejného dluhu znamená, že by poměr veřejného vládního dluhu k hrubému domácímu produktu neměl překročit 60%, kromě případů, kdy se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě.

(www.euroskop.cz)

Za prvního předchůdce Paktu stability a růstu je považován článek 104 (dříve 104c) Smlouvy o Evropské unii, který říká, že se členské státy mají vyvarovat nadměrných schodků veřejných financí a umožňuje Evropské komisi zkoumat dodržování rozpočtové disciplíny a vypracovat zprávu, pokud členský stát EU nesplňuje požadavky dodržování rozpočtové kázně, které jsou stanoveny kritériem veřejného deficitu a hrubého veřejného dluhu.

Po zavedení eura jsou země povinny dodržovat hodnoty ukazatelů stability veřejných financí (veřejný deficit, hrubý veřejný dluh). U ostatních ekonomických kritérií je další vyhodnocování buď nemožné (ERM II), kdy po vstupu do EMU daná země již není v ERM II, nebo neúčelné (míra inflace, dlouhodobá úroková míra), protože opatření měnové politiky v rámci eurozóny nesměřují na každou zemi jednotlivě, ale na celou eurozónu. Míra reakce jednotlivých zemí pak může být různá.

3.2 Pakt stability

Kritéria, která stanovila Maastrichtská smlouva, jsou nezbytná pro vstup do třetí fáze EMU, ale nezaručují stálé dodržování daných kritérií po přijetí společné měny. Jistotu následného dodržování maastrichtských kritérií vyžadovalo zejména Německo, jehož národní měna byla v té době dlouhodobě nejstabilnější a uznávanou měnou po celém

světě. Proto chtělo Německo záruku, že euro bude alespoň stejně stabilní jako německá marka.

Tento důvod vedl Německo k předložení návrhu Paktu stability v roce 1996, jenž stanovil hranici 3 % rozpočtového schodku, kterou nesmí země eurozóny překročit ani v hospodářsky nepříznivých obdobích, a sankce za překročení limitu nastupující automaticky. Stát, který překročí danou hranici, složí neúročenou kauci ve výši 0,25 % HDP za každé započaté procento nadměrného schodku. Pokud nadměrný schodek trvá po dva roky, mění se kauce v pokutu.

Návrh Paktu stability byl projednáván na evropském summitu v Dublinu v prosinci 1996, ale vzhledem k přísným kritériím a automatickému uvalování sankcí nebyl přijatelný pro ostatní členy EMU. Nakonec se podařilo dosáhnout kompromisu a Pakt stability byl v mírnější podobě přijat na summitu v Amsterdamu v červnu roku 1997 pod názvem Pakt stability a růstu.

4. NÁZORY NA ZALOŽENÍ PAKTU

Rüdiger Dornbusch, profesor ekonomie a mezinárodního managementu na Massachusettském technologickém institutu v Cambridge, nesouhlasil se založením Paktu, který ve své schválené podobě klade příliš mnoho důrazu na snižování deficitu a dluhu členských zemí eurozóny. Svůj nesouhlas zdůvodňuje tím, že snaha zemí o splnění stanovených kritérií může vyústit k velkému tlaku na Evropskou centrální banku, aby upravila úrokovou sazbu. Dornbusch souhlasí s tím, že vysoká úroveň dluhu je doprovázena vysokou úrovní inflace a nezaměstnanosti, ale přílišný důraz na redukcii dluhu také není ideálním řešením. Proto navrhoval, že Pakt by mohl doplnit dvě stanovená kritéria ještě limity úrovně nezaměstnanosti.²

Charles Bean, hlavní ekonom z Bank of England, řekl, že vysoce zadlužené země se budou snažit o inflační politiku tím, že členové řídicí rady ECB budou pracovat pouze na svých národních zájmech. Aby se tak nestalo, Bean navrhoval přidat do formulace Paktu limity na hlasovací práva vysoce zadlužených zemí. Nicméně řekl, že Pakt, který má být nástrojem pro zajištění cenové stability a vyrovnání nadměrných schodků, nepomáhá odstranit zásadní problémy, které způsobují v zemích deficity a dluhy.³

Barry Eichengreen, bývalý poradce pro Mezinárodní měnový fond a profesor ekonomie a politických věd na Kalifornské univerzitě v Berkeley, a **Charles Wyplosz**, profesor mezinárodní ekonomie na Institutu pro doktorská studia mezinárodních vztahů v Ženevě, argumentují, že efekty přelévání nadměrných schodků jsou zanedbatelné oproti nákladům na fiskální politiku, které Pakt způsobuje a odchyluje pozornost od naléhavých problémů trhu práce. Také tvrdí, že Pakt je velmi omezující, zejména

² FOGEL, SAXENA. EMU Policies and the Stability and Growth Pact: Prospect of Macroeconomic Stability, 2004, str. 9.

³ FOGEL, SAXENA. EMU Policies and the Stability and Growth Pact: Prospect of Macroeconomic Stability, 2004, str. 9.

v případě působení automatických stabilizátorů, což zvyšuje volatilitu produkce, snižuje ekonomický růst a tím činí dodržování Paktu ještě více svazujícím.⁴

Jonung Lars, profesor ekonomie a hospodářské politiky na Stockholm School of Economics, říká, že zaujatost finanční stabilitou odpoutává pozornost od reforem trhu práce, struktury dluhu a bankovní regulace. Pro uchování nezávislosti ECB a zlepšení bankovní regulace by měly vlády členských zemí EMU spíše posílit než omezit flexibilitu fiskální politiky. Jonung tímto vyjadřuje svůj nesouhlas se založením Paktu stability a růstu.⁵

⁴ EICHENGREEN, WYPLOSZ. The Stability Pact: more than a minor nuisance?, 1998, str. 69.

⁵ FOGEL, SAXENA. EMU Policies and the Stability and Growth Pact: Prospect of Macroeconomic Stability, 2004, str. 9.

5. CHARAKTERISTIKY PŮVODNÍ VERZE PAKTU

Pakt stability a růstu byl schválen na zasedání Evropské rady v Amsterdamu roku 1997 s účinností od roku 1998. Slouží jako nástroj koordinace rozpočtových politik členských států Evropské unie, jehož účelem je dodržování rozpočtové disciplíny v rámci Evropské měnové unie. Pakt se skládá z definice nadměrného deficitu, „ochranné ruky“ a „opravné ruky“.

5.1 Definice nadměrného deficitu

Pakt stability a růstu definuje deficit jako nadměrný, pokud překračuje hranici 3 % HDP. Státy by ve střednědobém horizontu, který představuje období tří let, měly dosahovat vyrovnaných nebo přebytkových rozpočtů. Na rozdíl od Paktu stability navrhovaného Německem zmiňuje Pakt stability a růstu zmiňuje situaci v období recese, kdy může dojít k rychlému vzniku prohlubujících se deficitů, aniž by vláda byla schopna zasáhnout. Pokud by vláda chtěla snížit deficit v době recese, znamená to, že by musela provádět procyklickou politiku, která může recesi ještě více prohloubit. Z tohoto důvodu Pakt určuje výjimečné případy, kdy je vznik nadměrného schodku považován za mimořádný a dotčenému státu není uložena žádná sankce. Za mimořádný schodek je označen ten, který následuje po ročním poklesu HDP o více než 2 % a pokud je roční pokles HDP v rozmezí 0,75 % - 2 %, záleží na Radě ministrů hospodářství a financí (ECOFIN), zda posoudí schodek jako nadměrný nebo mimořádný.

Pro účely Paktu se členské země EU rozdělují na členy eurozóny, tzv. zúčastněné členské státy, kterým stanovuje měnovou politiku Evropská centrální banka, a nezúčastněné členské státy, které sice jsou členy EU, ale ještě nepřijaly společnou měnu a jejich měnová politika je koordinována Evropským systémem centrálních bank. Všechny státy EU mají dodržovat pravidla Paktu, ale pokud je poruší nezúčastněné členské země, nevztahují se na ně sankce, které Pakt stanovuje.

5.2 „Ochranná ruka“

Pakt ukládá zúčastněným členským státům povinnost každoročně předkládat stabilizační programy Radě ministrů hospodářství a financí a Evropské komisi. Tyto programy poskytují informace o hlavních prognózách očekávaného hospodářského vývoje a důležitých ekonomických ukazatelích vztahujících se k plnění stabilizačního programu, jako jsou veřejné investiční výdaje, růst reálného HDP, zaměstnanost a inflace. Údaje v programu jsou za běžný rok, předcházející rok a alespoň tři následující roky.

Členské státy EU, které nejsou členy eurozóny, mají povinnost předkládat Radě a Komisi konvergenční programy, které poskytují základ pro cenovou stabilitu a pro silný a udržitelný růst vedoucí k vytváření pracovních míst.

Rada stabilizační i konvergenční programy přezkoumává, na základě hodnocení Komise a po konzultaci s Měnovým výborem⁶ vydá stanovisko k programu. Pro účely tohoto mnohostranného dohledu předkládají členské státy Komisi také informace o důležitých opatřeních v oblasti své hospodářské politiky. Kontrolou a pravidelným vyhodnocením těchto programů se odhaluje současné nebo očekávané odchýlení od cílů stabilizačních a konvergenčních programů.

5.3 „Opravná ruka“

Pokud Rada zjistí závažné odchýlení stavu rozpočtu od cíle uvedeného ve stabilizačním programu nebo odhalí, že politiky nezúčastněných členských států nejsou zaměřeny na stabilitu s ohledem na cíle konvergenčních programů, zašle dotyčnému členskému státu doporučení k přijetí nezbytných úprav s úmyslem včasného varování, aby bylo zabráněno vzniku nadměrného schodku či nestability směnných kurzů.

⁶ Měnový výbor je instituce EU, která se zabývá záležitostmi hospodářských a měnových politik EU, fungováním Hospodářské a měnové unie.

Další krok, jenž je nazýván procedurou nadměrného deficitu (Excessive Deficit Procedure - EDP), se týká zemí, kterým Rada vydá stanovisko o rozpočtu s nadměrným deficitem. S tímto stanoviskem je vydáno doporučení Rady, po němž následují doporučení Komise, kterých se musí země držet. Dotčená země má dále za úkol prezentovat soubor okamžitých opatření Komisi, ta je posoudí a své hodnocení předá Radě ministrů hospodářství a financí, která ale nemusí s navrženými opatřeními souhlasit.

Po proceduře nadměrného deficitu následuje vyhodnocení skutečně provedených opatření a závěrečné podoby rozpočtu. Mohou být vydána další doporučení se zvyšujícími se nároky na opatření. Pokud i nadále bude dotčený stát vykazovat nadměrné deficity, může ECOFIN rozhodnout o uvalení sankce. Sankci představuje kauce ve prospěch Komise. Fixní část kauce je v hodnotě 0,2 % HDP, variabilní část je vždy odvozena od míry překročení hranice 3 % HDP, a to za každé započaté procento schodku nad touto hranicí se skládá kauce ve výši 0,1 % HDP. Je zde uvedena podmínka, která stanovuje maximální hodnotu celkového ročního depozita, ta nesmí překročit 0,5 % HDP. Povinnost složit kauci trvá až do doby odstranění nadměrného schodku a pokud trvá nadměrný schodek déle než dva roky, mění se kauce v pokutu.

5.4 Dodržování Paktu

Jak dopadly členské státy Evropské unie v dodržování podmínek původní verze Paktu je uvedeno v Tabulce 1.

S Paktem se od doby jeho implementace dostalo do rozporu několik zemí eurozóny. První vydání včasného varování se netýkalo překročení hranice veřejného deficitu nad 3 % HDP, ale naopak vysokého přebytku Irska⁷, který v roce 2000 dosahoval 4,7 % HDP. Irsko ve svém Programu stability oznámilo na rok 2001 další rozpočtový přebytek ve

⁷ ECOFIN udělil Irsku varování z důvodu expanzivní fiskální politiky, která, v době rostoucí inflace, byla procyklická.

výši 4,3 % HDP. Ve skutečnosti v roce 2001 rozpočtový přebytek činil 0,9 %. Tento rozdíl skutečnosti od plánu zaznamenal ECOFIN a reagoval včasným varováním Irska.

Tabulka 1: Veřejný deficit zemí EU (v % HDP) v letech 1999 - 2004

Země	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	-0.6	0.0	0.5	0.0	-0.1	-0.2
Bulharsko	:	:	:	-0.8	-0.3	1.6
Česká republika	-3.7	-3.7	-5.7	-6.8	-6.6	-3.0
Dánsko	1.5	2.4	1.5	0.3	0.1	2.0
Estonsko	-3.5	-0.2	-0.1	0.3	1.7	1.7
Finsko	1.6	6.9	5.0	4.1	2.6	2.4
Francie	-1.8	-1.5	-2,7	-3.1	-4.1	-3.6
Irsko	2.7	4.7	0.9	-0.4	0.4	1.4
Itálie	-1.7	-0.8	-3.1	-2.9	-3.5	-3.5
Kypr	-4.3	-2.3	-2.2	-4.4	-6.5	-4.1
Litva	-2.8	-3.2	-3.6	-1.9	-1.3	-1.5
Lotyšsko	-3.9	-2.8	-2.1	-2.3	-1.6	-1.0
Lucembursko	3.4	6.0	6.1	2.1	0.5	-1.2
Maďarsko	-5.5	-2.9	-4.0	-8.9	-7.2	-6.4
Malta	-7.7	-6.2	-6.4	-5.5	-9.9	-4.7
Německo	-1.5	1.3	-2.8	-3.7	-4.0	-3.8
Nizozemsko	0.4	2.0	-0.2	-2.1	-3.1	-1.7
Polsko	-2.3	-3.0	-5.1	-5.0	-6.3	-5.7
Portugalsko	-2.8	-2.9	-4.3	-2.8	-2.9	-3.4
Rakousko	-2.3	-1.7	0.0	-0.7	-1.4	-4.4
Rumunsko	-4.5	-4.4	-3.5	-2.0	-1.5	-1.2
Řecko	:	-3.7	-4.5	-4.7	-5.7	-7.5
Slovensko	-7.4	-12.3	-6.5	-8.2	-2.7	-2.3
Slovinsko	-3.1	-3.7	-4.0	-2.5	-2.7	-2.2
Španělsko	-1.4	-1.0	-0.6	-0.5	-0.2	-0.3
Švédsko	1.3	3.7	1.6	-1.2	-0.9	0.8
Velká Británie	0.9	3.6	0.5	-2.0	-3.3	-3.4

Zdroj: Eurostat

Pozn.: Zelenou barvou v prvním sloupci jsou zvýrazněny země eurozóny, které přijaly společnou měnu mezi roky 1999 a 2004. Žlutou barvou jsou zvýrazněny hodnoty zemí EMU, které jsou nad hranicí 3 % HDP.

Další včasné varování bylo navrženo Portugalsku, které v Programu stability na rok 2001 oznámilo deficit ve výši 1,1 % HDP. Výsledkem ale byly 2,2 % a hned po jeho zveřejnění Komise navrhla vydání včasného varování. Rada ministrů hospodářství a financí nesouhlasila s tímto doporučením a včasné varování Portugalsku nebylo vydáno. V roce 2002 nově zvolená vláda odhalila, že za rok 2001 mělo Portugalsko ve

skutečnosti deficit ve výši 4,3 % HDP, což vedlo k první proceduře nadměrného deficitu. Rada a Komise ve svých doporučeních žádaly Portugalsko, aby svůj rozpočtový deficit snížilo pod hranici 3 % HDP do roku 2003. Tento úkol splnilo Portugalsko ještě před limitem, když v roce 2002 dosáhlo rozpočtového deficitu v hodnotě 2,8 % HDP.

Návrh včasného varování se nevyhnul ani Německu, jehož Program stability na rok 2001 předpokládal deficit ve výši 1,5 % HDP, ale konečná hodnota byla 2,7 % HDP. Komise předala Radě doporučení o včasném varování, ale ECOFIN se na základě slibů německé vlády rozhodl včasné varování nevydat. V roce 2002 se Německo dostalo se svým deficitem až na hodnotu 3,8 % HDP a německá vláda překročení 3% hranice vysvětlovala nepředvídatelnými výjimečnými událostmi, což měly být povodně ve východním Německu. Tento argument u Komise ani Rady neobstál a Německo se stalo v roce 2003 druhou zemí, na kterou byla uvalena procedura nadměrného deficitu. V rámci EDP obdrželo také několik doporučení týkajících se rozpočtu i strukturálních reforem.

Deficit Francie v roce 2001 dosáhl hodnoty 2,7 % HDP oproti předpokladu 1,4 % HDP a následující rok se zvýšil na hodnotu 3,1 % HDP. Komise předvíдалa, že v roce 2003 bude deficit Francie stále přesahovat hranici 3 % HDP, a to bylo podnětem k doporučení vydání včasného varování. ECOFIN se doporučení držel a v lednu roku 2003 vyzval Francii ke snížení deficitu o 0,5 % HDP každý rok až do roku 2006. V polovině roku 2003 překročil deficit určenou hranici a Komise vydala doporučení spustit EDP, které ECOFIN akceptoval. Následovalo opětovné doporučení Komise, které ukládalo Francii snižovat rozpočtový deficit každý rok o 0,5 % HDP až do roku 2006.

Konec roku 2003 ukázal, že Německo ani Francie se doporučeními vydanými Radou ministrů financí příliš neřídí. Deficity obou zemí přesáhly v roce 2003 hranici 3 % HDP a předpověď pro následující roky nepředvíдалa pokles pod danou hodnotu. Tato situace vedla Komisi k vydání závazného doporučení, jež je posledním krokem před udělením

sankce. Ovšem Německo i Francie intenzivním lobováním ovlivnila rozhodnutí Rady ministrů hospodářství a financí, která se kvalifikovanou většinou usnesla, že pozastaví sankční řízení proti Německu a Francii až do roku 2005. Toto rozhodnutí bylo v roce 2004 anulováno Evropským soudním dvorem.

Itálie se v roce 2003 také dostala se svým rozpočtovým deficitem nad 3% hranici HDP a pro rok 2004 Komise předpokládala pokračující deficit nad limit. Proto v roce 2004 doporučila Radě vydání včasného varování. Navzdory porušení pravidel Paktu v roce 2003 se ECOFIN rozhodl nedržet doporučení Komise.

V roce 2003 se Nizozemsko potýkalo s vysokým deficitem v hodnotě 3,1 % HDP. Komise očekávala, že rozpočtový deficit klesne pod 3 % HDP již v roce 2004 a později. Zejména díky předchozím událostem nemělo být přijato žádné opatření, ale nizozemská vláda, která vzdorovala postoji Německa a Francie, usilovala o znovuoobnovení důvěryhodnosti Paktu a požádala, aby na ni byla uvalena procedura nadměrného deficitu. Již v roce 2004 byla EDP odstraněna.

Nově zvolená vláda v roce 2004 odhalila, že si Řecko upravilo rozpočet, aby se mohlo připojit k členským státům eurozóny. Řecko oznámilo, že vzhledem k nákladům Olympijských her přesáhne rozpočet i na rok 2004 3% hranici HDP. Následkem této situace byla Řecku deklarována procedura nadměrného deficitu v roce 2004.

Evropská unie se zaměřuje především na dodržování kritéria deficitu a druhé kritérium veřejného dluhu nechává v pozadí. Zejména z důvodu těžkého politického prosazení tohoto kritéria a vzhledem k zemím jako Itálie, Řecko nebo Belgie, jejichž zadlužení se pohybuje už od přijetí společné měny kolem 100 % HDP. Ale jak ukazuje Tabulka 2, kritérium hrubého veřejného dluhu nedodržovalo při přijetí eura ani v následujících letech více zemí, hlavně Francie, Německo a Rakousko se od přechodu na společnou měnu pohybují lehce pod hranicí kritéria nebo překračují hodnotu 60 % HDP.

Tabulka 2: Hrubý veřejný dluh zemí EU (v % HDP) v letech 1999 - 2004

Země	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Belgie	113.6	107.8	106.5	103.5	98.7	94.3
Bulharsko	79.3	74.3	67.3	53.6	45.9	37.9
Česká republika	16.4	18.5	25.1	28.5	30.1	30.4
Dánsko	57.4	51.5	48.7	48.3	45.8	43.8
Estonsko	6.0	5.2	4.8	5.7	5.6	5.0
Finsko	45.5	43.8	42.3	41.3	44.3	44.1
Francie	58.9	57.3	56.9	58.8	62.9	64.9
Irsko	48.5	37.8	35.5	32.2	31.1	29.4
Itálie	113.7	109.2	108.8	105.7	104.4	103.8
Kypr	58.9	58.8	60.7	64.7	68.9	70.2
Litva	22.8	23.7	23.1	22.3	21.1	19.4
Lotyšsko	12.5	12.3	14.0	13.5	14.6	14.9
Lucembursko	6.4	6.2	6.3	6.3	6.1	6.3
Maďarsko	61.1	54.3	52.1	55.7	58.0	59.4
Malta	57.1	55.9	62.1	60.1	69.3	72.1
Německo	60.9	59.7	58.8	60.3	63.8	65.6
Nizozemsko	61.1	53.8	50.7	50.5	52.0	52.4
Polsko	39.6	36.8	37.6	42.2	47.1	45.7
Portugalsko	51.4	50.5	52.9	55.6	56.9	58.3
Rakousko	67.2	66.5	67.1	66.5	65.5	64.8
Rumunsko	21.9	22.6	26.0	25.0	21.5	18.8
Řecko	105.2	103.2	103.6	100.6	97.9	98.6
Slovensko	47.8	50.3	48.9	43.4	42.4	41.4
Slovinsko	:	:	26.8	28.0	27.5	27.2
Španělsko	62.3	59.3	55.5	52.5	48.7	46.2
Švédsko	64.8	53.6	54.4	52.6	52.3	51.2
Velká Británie	43.7	41.0	37.7	37.5	38.7	40.6

Zdroj: Eurostat

Pozn.: Zelenou barvou v prvním sloupci jsou zvýrazněny země eurozóny, které přijaly společnou měnu mezi lety 1999 a 2004. Růžovou barvou jsou zvýrazněny hodnoty zemí EMU, které překročily hranici 60 % HDP.

5.5 Názory na fungování Paktu

V roce 2002 **Romano Prodi**, v té době předseda Evropské komise, označil Pakt za „stupidní“ z důvodu rigidních pravidel, která by podle jeho názoru měla být více flexibilní. O rok později, po odmítnutí Rady ministrů hospodářství a financí uložit proti Německu a Francii sankční proceduru, Prodi oznámil, že pravidla nutně potřebují změnu. Největší důraz kladl na pravidelná hospodářsko-politická doporučení Komise, jejichž aplikace má zabránit nadměrným deficitům v dostačujícím předstihu a podtrhl

důležitost fiskálních pravidel v měnové unii. Také zdůraznil potřebu zamyslet se v hlubších souvislostech nad možnostmi koordinace fiskálních politik.

Narozdíl od Romana Prodiho *Jan Bureš*, hlavní ekonom Poštovní spořitelny, dřívější analytik na ČSÚ a vedoucí ekonomického výzkumu v Institutu pro evropskou politiku Europeum, zastává názor, že pravidla Paktu jsou volnější než by měla být. Zdůvodňuje to tím, že pravidla Paktu umožňují zemím s dlouhodobě nadměrným deficitem vyvinout takový politický tlak, který jim pomáhá v prodlužování schodkového hospodaření bez potrestání, viz např. případ Německa a Francie v roce 2003.⁸

Alberto Alesina, profesor ekonomie na Harvardově univerzitě, a *Francesco Giavazzi*, profesor ekonomie na Univerzitě Bocconi v Miláně, kritizují Pakt stability a růstu. Za největší problém považují zaměření Paktu na rozpočtové schodky, zatímco by se státy měly zabývat dílčími složkami vládních rozpočtů, tedy daněmi a veřejnými výdaji. Vláda věnuje podle jejich názoru hodně času diskutování o tom, zda projednávaný krok povede či nepovede ke schodku ve výši 0,8 % nebo 1,1 % HDP a tyto debaty bývají pro země vhodnou výmluvou, aby se nemusely postavit skutečným fiskálním problémům, jako jsou neudržitelné důchody, podpory v nezaměstnanosti, které nemotivují nezaměstnané hledat novou práci, nebo mzdy ve státní správě, které neodpovídají výkonům.⁹

Zdeněk Čech, který působí již od roku 1998 v České národní bance jako analytik v oblasti EU/EMU, upozorňuje, že problémem nejsou samotná fiskální pravidla Paktu, ale zejména nedisciplinovanost fiskální politiky některých členských zemí EU. Vlády některých členských zemí by, podle jeho názoru, měly zaměřit své úsilí na konsolidaci veřejných financí a směřovat jejich deficity k vyrovnanosti. Přes své kladné hodnocení Paktu však Zdeněk Čech nevyklučuje možnost dílčí modifikace Paktu, která by zlepšila

⁸ http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=33

⁹ <http://www.project-syndicate.org/commentary/ag8/Czech>

flexibilitu a procedurální charakteristiky Paktu. Také zastává názor, že pokud by Evropská komise získala více pravomocí, Pakt by se stal důvěryhodnějším.¹⁰

Podle **Petra Macha**, bývalého externího poradce prezidenta republiky pro ekonomiku, je problém Paktu stability a růstu v tom, že Evropská unie vyžaduje spíše zvyšování daní než snižování vládních výdajů. Příkladem je naše vláda, která pod tlakem EU s cílem plnit konvergenční program a dostat deficit pod 3 % HDP, zvýšila daně, místo aby více hledala úspory ve veřejných výdajích. Druhý problém podle Petra Macha spočívá v tom, že EU pod hrozbou omezení dotací přiměje k dodržování Paktu spíše malé země, které jsou čistými příjemci evropských dotací, než velké země, které jsou čistými plátcí do fondů EU.¹¹

¹⁰ <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=632>

¹¹ <http://www.petrmach.cz/cze/prispevek.php?ID=221>

6. MAKROEKONOMICKÉ PROBLÉMY SPOJENÉ S FUNGOVÁNÍM PAKTU

6.1 Automatické vestavěné stabilizátory

Jedním z problémů fungování Paktu, které vlády EMU kritizovaly, je nedostatečný prostor pro fungování automatických vestavěných stabilizátorů. Pakt se týká celkového deficitu, to znamená, že zahrnuje cyklický i strukturální deficit. Cyklický deficit vzniká automaticky jako důsledek ekonomického cyklu, v recesi se zvyšuje a v expanzi snižuje. Zatímco strukturální deficit je vyvoláván diskrečními opatřeními a nezáleží na tom, ve které fázi hospodářského cyklu se země nachází. Je-li rozpočet členských zemí EMU vyrovnaný, jak ukládá strategie Paktu, zbývá dostatečný prostor pro vestavěné stabilizátory. Ovšem při rozpočtu u hranice 3 % není již možnost využití tohoto nástroje a musí být zablokováno jeho použití, v tomto případě se stává fiskální politika procyklickou.

6.2 Efekty přelévání

Opatření fiskální politiky jedné země se mohou prostřednictvím různých kanálů promítnout i v ostatních zemích, kterým může pomoci nebo je poškodit, tento jev se nazývá efekt přelévání. Pro země, kde působí efekt přelévání, je výhodná koordinace fiskální politiky, při které by se dotčené země mohly dohodnout tak, aby dosáhly situace, která bude výhodná pro každou z nich. Efekty přelévání se týkají příjmů a výdajů, inflace a nákladů na vypůjčení peněz.

6.2.1 Efekty přelévání příjmů a výdajů

Prostřednictvím exportů a importů se přenášejí hospodářské cykly. V případě expanze jedné členské země EMU se jejím partnerským zemím zvýší příjmy z vývozu a jedná se o přenesení expanze přes hranice. Může ale nastat případ, kdy se více zemí EMU bude nacházet v recesi, pak mohou všechny provádět expanzivní fiskální politiku, aniž by se zajímaly o opatření ostatních zemí, a tím způsobit příliš silnou expanzi nebo bude každá

země spoléhat na jinou a fiskální opatření budou nedostatečná. Dalším rizikem je přijetí mnoha politických opatření, kdy jedna země eurozóny je v konjunkturu a druhá v recesi. Země v recesi provádí expanzivní politiku, čímž podpoří spotřebu v zemi, kde již ekonomika roste, a naopak země s rostoucí ekonomikou svými restriktivními fiskálními opatřeními prohlubuje recesi v druhé zemi.

6.2.2 Efekty přelévání nákladů na vypůjčení peněz

Deficit zemí v EMU může způsobit růst úrokových měr v eurozóně, obzvláště v případě, kdy se jedná o velkou zemi s velkým deficitem. Vysoké úrokové míry omezují investice a ovlivňují i dlouhodobý ekonomický růst. Velké půjčky mohou také vést k přílivu kapitálu, čímž dojde ke zhodnocení eura, snížení konkurenceschopnosti zemí EMU a snížení ekonomického růstu. Náklady půjček představují další prostředek efektů přelévání.

6.3 Asymetrické hospodářské šoky

Pokud země eurozóny zasáhne stejný negativní hospodářský šok, tak všechny dotčené země prodělají reálné snížení hodnoty měnového kurzu oproti zbytku světa a není zapotřebí žádná změna měnového kurzu v rámci EMU. Ale v případě asymetrických hospodářských šoků nastává problém. Když nastane situace, kdy negativní hospodářský šok zasáhne pouze jednu nebo několik málo zemí EMU, existují dvě řešení. Buď Evropská centrální banka podpoří postiženou zemi a znehodnotí společný měnový kurz, což nebude výhodně pro ostatní členské země, nebo nebude nic měnit a problémy budou mít postižené země. Zde platí, že co je výhodné pro jednu zemi, je nevýhodné pro druhou a naopak.

Podobný problém jako výše uvedený nastává v případě symetrických hospodářských šoků s asymetrickými dopady, kdy země postižené stejným hospodářským šokem reagují jinak. Tato asymetrie může nastat v případě rozdílných socioekonomických struktur zemí nebo se může týkat způsobu fungování společné měnové politiky.

V prvním případě se jedná o rozdíly vnějšího zadlužení země, jiná pravidla na trhu práce atd. Druhý případ nastane, když Evropská centrální banka zareaguje na hospodářský šok. Není jisté, že na všechny země bude mít tento krok stejný dopad. Asymetrické dopady v tomto případě způsobují odlišnosti v bankovních a finančních trzích.

6.4 Omezené možnosti reforem

Kritiku vlád členských zemí eurozóny si Pakt vysloužil také nedostatečnými možnostmi strukturálních reforem veřejných financí a dalších reforem, například důchodových. Tyto možnosti omezují stanovená kritéria veřejného deficitu a hrubého veřejného dluhu, na základě kterých země musí koordinovat své veřejné výdaje.

7. REVIZE PAKTU

Z předchozích kapitol je zřejmé, že reforma Paktu se stala nezbytnou. Problémy spojené s fungováním Paktu již nebyly únosné. Jedním z důvodů úpravy Paktu bylo jeho nerespektování ze strany velkých členských zemí EMU, zejména Francie a Německa. Dalším podnětem k úpravě Paktu bylo zjištění, že Řecko, které se stalo součástí eurozóny v roce 2001, nesplňovalo podmínky členství v EMU při vstupu do eurozóny, a to ani v následujících letech. Rozhodujícím impulzem k realizaci reformy Paktu byl koncem roku 2004 pomalý růst HDP v zemích eurozóny, kdy přísná pravidla Paktu omezovala vlády v pokusech o stimulaci hospodářského růstu. Navíc mnoho zemí mělo ve svých stabilizačních programech v plánu důchodové reformy, které znamenaly další výdaje.

7.1 Změny Paktu stability a růstu

V červnu roku 2005 byl Evropskou radou schválen dokument vypracovaný Radou ministrů hospodářství a financí, který byl nazván „Zlepšení provádění Paktu stability a růstu“ (Improving the Implementation of the Stability and Growth Pact). Tento dokument doplňoval původní verzi Paktu o výjimky a prodlužoval některé lhůty. Revidovaná podoba Paktu se týkala následujících oblastí.

7.1.1 Střednědobé rozpočtové cíle

Původním střednědobým cílem byl vyrovnaný nebo mírně přebytkový rozpočet. Nová podoba Paktu umožňuje zemím EMU za splnění určitých podmínek ve střednědobém období hospodařit se schodkem, především při potřebě veřejných investic. Jedná se o situaci, kdy budou mít státy eurozóny dostatečnou rezervu s ohledem na 3% rozpočtovou hranici HDP a zajišťují rychlý pokrok směrem k udržitelnosti veřejných financí. Nově také ECOFIN sleduje, zda státy v době expanze hospodaří s přebytkem a snaží se vytvářet rezervy na období recese.

7.1.2 Nadměrný deficit

Za výjimečný deficit přesahující 3% hranici HDP, který není porušením pravidel Paktu, se podle nové verze Paktu považuje, kromě dřívějších výjimek uvedených v Maastrichtské smlouvě, deficit způsobený kumulovanou ztrátou produkce v dlouhém období nebo nízkým ekonomickým růstem v porovnání s potenciálním růstem. Dále byly přidány další výjimky při dočasném vyšším poklesu HDP, které zahrnují:

- výdaje na podporu mezinárodní solidarity,
- výdaje na dosažení cílů evropské politiky, zejména sjednocení Evropy,
- investice do výzkumu, vývoje a inovací,
- úsilí o fiskální konsolidaci v době konjunktury,
- udržitelnost dluhu,
- veřejné investice a celkové zdraví veřejných financí (strukturální reformy),
- penzijní reformy¹².

7.1.3 Procedura nadměrného deficitu

Zatímco v původní verzi Paktu spuštění EDP nepodléhaly státy s poklesem HDP o více než 2 %, revize Paktu tuto výjimku rozšířila na země, které budou mít jakýkoli záporný růst HDP. Také byla uvolněna lhůta pro přijetí opatření na odstranění deficitu ze čtyř na šest měsíců od vydání doporučení Rady ministrů hospodářství a financí. Pokud se země nebude řídit tímto doporučením, ECOFIN vydá posléze další doporučení, po kterém musí být opatření proti deficitu přijata do dvou měsíců, oproti dřívějšímu jednomu měsíci.

7.2 Hodnocení revidovaného Paktu

Reformovaný Pakt značně uvolnil možnosti vlád zemí EMU při využívání fiskální politiky. Nové výjimky, které se dají odečíst od rozpočtového schodku, se mohou rozdělit na dvě skupiny: na přínosné výjimky, které podpoří strukturální reformy veřejných financí a pomohou členským zemím EMU k provedení reformy důchodového

¹² Náklady spojené s reformou penzijního systému si může země EMU odečítat od svého schodku po dobu pěti let.

systemu, a na výjimky, které státním eurozóny umožní vyšší nedisciplinovanost v plnění fiskálních pravidel. Díky nepřesným formulacím těchto výjimek, například „na dosažení cílů evropské politiky“, mohou vlády zemí Evropské měnové unie do této kategorie výdajů zahrnout téměř cokoliv.

Dalším problémem Paktu, který reforma nepomohla odstranit, je stále vysoká pravomoc ECOFINu při rozhodování o uvalení procedury nadměrného deficitu či udělení sankcí zemím, která pravidla Paktu porušují. Vzhledem k tomu, že Rada ministrů hospodářství a financí je zejména politický orgán, který není schopný udržet velké země v mezích pravidel Paktu stability a růstu, není tento způsob vynucování Paktu zcela spolehlivý.

Změnu střednědobého rozpočtového cíle přivítaly země EMU s nadšením. Pro ně je tato úprava dalším povolením v hospodaření s veřejnými zdroji. Ovšem Mezinárodní měnový fond¹³ (IMF) jejich spokojenost nesdílí, podle jeho názoru byla pravidla Paktu již před reformou dostatečně volná a flexibilní.

Z porovnání Tabulek 1 a 3 je zřejmé, že s 3% pravidlem v původní verzi Paktu mělo potíže šest z jedenácti členských zemí EMU, zatímco s přechodem na novou verzi Paktu se dodržování pravidla veřejného deficitu u zemí EMU viditelně zlepšuje. V prvním roce platnosti nové podoby Paktu překročily stanovenou hranici čtyři ze třinácti členských zemí eurozóny, tj. Itálie, Německo, Portugalsko, Řecko, a v roce 2007 zůstalo nad povolenou hodnotou pouze Řecko.

Také v případě porovnání nečlenských zemí eurozóny je patrné výrazné zlepšení v dodržování pravidla 3 % HDP, kdy v posledních letech fungování první podoby Paktu je nad určenou hranicí sedm států EU, tj. Česká republika, Maďarsko, Polsko, Kypr,

¹³ IMF zajišťuje monitorování ekonomického a finančního vývoje na národní, regionální i celosvětové úrovni a poskytuje politické rady zaměřené zejména na předcházení krizi. Také poskytuje dočasnou finanční pomoc zemím, které mají nízké příjmy, aby pomohl k rozvoji jejich ekonomiky a redukci nouze. Dále poskytuje technickou pomoc, která zahrnuje poradenství v oblasti efektivního řízení ekonomiky a navrhování vhodné makroekonomické, finanční a strukturální politiky.

Malta, Řecko, Velká Británie, a v roce 2007 nedodrží stanovenou hodnotu pouze Maďarsko.

Tabulka 3: Veřejný deficit zemí EU (v % HDP) v letech 2005 - 2007

Země	2005	2006	2007
Belgie	-2.6	0.3	-0.3
Bulharsko	1.9	3.0	0.1
Česká republika	-3.6	-2.7	-1.0
Dánsko	5.2	5.1	4.9
Estonsko	1.5	2.9	2.7
Finsko	2.9	4.1	5.3
Francie	-2.9	-2.4	-2.7
Irsko	1.7	3.0	0.2
Itálie	-4.3	-3.4	-1.6
Kypr	-2.4	-1.2	3.5
Litva	-0.5	-0.4	-1.2
Lotyšsko	-0.4	-0.2	0.1
Lucembursko	-0.1	1.3	3.2
Maďarsko	-7.8	-9.3	-5.0
Malta	-2.8	-2.3	-1.8
Německo	-3.3	-1.5	-0.2
Nizozemsko	-0.3	0.6	0.3
Polsko	-4.3	-3.8	-2.0
Portugalsko	-6.1	-3.9	-2.6
Rakousko	-1.5	-1.5	-0.4
Rumunsko	-1.2	-2.2	-2.6
Řecko	-5.1	-2.8	-3.5
Slovensko	-2.8	-3.5	-1.9
Slovinsko	-1.4	-1.2	0.5
Španělsko	1.0	2.0	2.2
Švédsko	2.4	2.3	3.6
Velká Británie	-3.4	-2.7	-2.8

Zdroj: Eurostat

Pozn.: Zelenou barvou v prvním sloupci jsou zvýrazněny země eurozóny, které přijaly společnou měnu mezi roky 2005 a 2007. Žlutou barvou jsou zvýrazněny hodnoty zemí EMU, které jsou nad hranicí 3 % HDP.

Je nutno dodat, že v tabulkách není patrné, jaké země se pod stanovené hranice dostaly díky reformě Paktu a u kterých došlo ke zlepšení fiskálního hospodaření bez vlivu reformy. Například zlepšení hospodářské situace Itálie bylo způsobeno v roce 2006 posílením domácí poptávky, zejména zásluhou podnikového sektoru, a v roce 2007 především posílením exportu a mírným zvýšením průměrné produktivity práce v podnikové sféře, která způsobila zlepšení finanční situace italských podniků.

Úprava Paktu nevyřešila problém s nedodržováním kritéria hrubého veřejného dluhu, na které stále nebere žádné ohledy. Jak je upřesněno v Tabulce 4, státy, které byly pod 60% hranicí HDP před reformou Paktu, jsou pod danou hodnotou stále a ostatní země nechávají svůj veřejný dluh v kritických hodnotách a ani se nesnaží o jeho snížení.

Tabulka 4: Hrubý veřejný dluh států EU (v % HDP) v letech 2005 - 2007

Země	2005	2006	2007
Belgie	92.1	87.8	83.9
Bulharsko	29.2	22.7	18.2
Česká republika	29.8	29.6	28.9
Dánsko	36.4	30.5	26.2
Estonsko	4.5	4.3	3.5
Finsko	41.3	39.2	35.1
Francie	66.4	63.6	63.9
Irsko	27.3	24.7	24.8
Itálie	105.9	106.9	104.1
Kypr	69.1	64.6	59.5
Litva	18.4	18.0	17.0
Lotyšsko	12.4	10.7	9.5
Lucembursko	6.1	6.6	7.0
Maďarsko	61.7	65.6	65.8
Malta	69.9	63.8	62.2
Německo	67.8	67.6	65.1
Nizozemsko	51.8	47.4	45.7
Polsko	47.1	47.7	44.9
Portugalsko	63.6	64.7	63.6
Rakousko	63.7	62.0	59.5
Rumunsko	15.8	12.4	12.9
Řecko	98.8	95.9	94.8
Slovensko	34.2	30.4	29.4
Slovinsko	27.0	26.7	23.4
Španělsko	43.0	39.6	36.2
Švédsko	50.9	45.9	40.4
Velká Británie	42.3	43.4	44.2

Zdroj: Eurostat

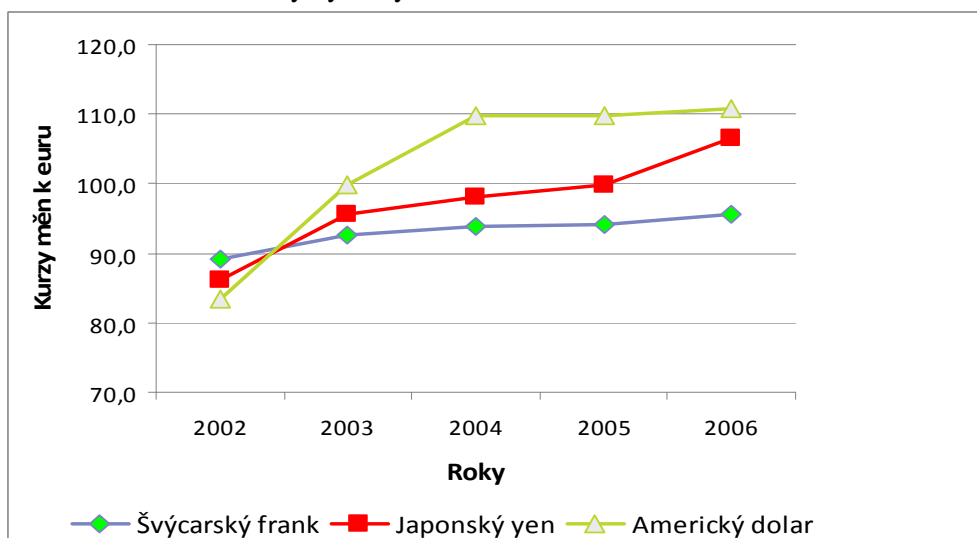
Pozn.: Zelenou barvou v prvním sloupci jsou zvýrazněny země eurozóny, které přijaly společnou měnu mezi roky 2005 a 2007. Růžovou barvou jsou zvýrazněny hodnoty zemí EMU, které jsou nad hranicí 60 % HDP.

8. BUDOUCNOST PAKTU

8.1 Splnil Pakt očekávání svých tvůrců?

Zavedení Paktu stability a růstu pozitivně přispělo k fiskální konsolidaci Evropské unie. Za nepříznivým globálním vývojem se skrývá odlišný vývoj národních fiskálních politik. Zatímco se zejména malé země dokázaly přizpůsobit pravidlům Paktu, velké země promeškaly příležitost se s těmito pravidly vypořádat a dávají ostatním zemím špatný příklad. Stále jsou země, které při existenci společné měny necítí odpovědnost za její stabilitu a mají silnější sklon řešit problémy rozpočtovým deficitem. Využívají tak faktu, že se negativní dopady jejich hospodaření rozmístí na území celé Hospodářské a měnové unie, zatímco mohou využívat výhod cenové stability. I přes nedisciplinovanost některých zemí se Pakt stability a růstu v dobré ekonomické situaci osvědčil. Důvodem jeho vzniku bylo dosažení stability eura pomocí fiskálních kritérií, zejména kritéria veřejného deficitu, které země EMU s výjimkami dodržovaly. Cíl, který měl Pakt splnit, byl dosažen. Důkazem stability eura je následující Graf 1, který zobrazuje vývoj kurzů tří měn vůči euru od roku 2002 do roku 2006. Podle uvedených měn porovnává vývoj eura Evropská centrální banka a nejspolehlivější vývoj společné měny je ve srovnání se Švýcarským frankem, který je z daných měn nejstabilnější.

Graf 1: Kurzy vybraných měn vůči euru v letech 2002 - 2006

Zdroj: Eurostat

8.2 Fungování Paktu v době finanční krize

Budoucnost Paktu stability a růstu je v současné době finanční krize velmi nejistá. Vzhledem k tomu, že Pakt za určitých okolností umožňuje porušení svých pravidel a výjimky, kterých se tento fakt týká, jsou nejasně definované, je jisté, že státy v době finanční krize využijí všech možností, aby následky této krize zmírnily, to znamená i nadměrných deficitů. Výsledkem hospodaření jednotlivých zemí v době krize bude porušení pravidel Paktu, které ve velké míře může způsobit dlouhodobé následky. Pokud by se státy eurozóny předlužily, těžko by s jednotnou úrokovou mírou mohly udržet stabilní euro.

Tabulka 5: Veřejný deficit zemí EU (v % HDP) v letech 2008 - 2010

Země	2008	2009	2010
Belgie	-0,9	-3,0	-4,3
Bulharsko	3,2	2,0	2,0
Česká republika	-1,2	-2,5	-2,3
Dánsko	3,1	-0,3	-1,5
Estonsko	-2,0	-3,2	-3,2
Finsko	4,5	2,0	0,5
Francie	-3,2	-5,4	-5,0
Irsko	-6,3	-11	-13
Itálie	-2,8	-3,8	-3,7
Kypr	1,0	-0,6	-1,0
Litva	-2,9	-3,0	-3,4
Lotyšsko	-3,5	-6,3	-7,4
Lucembursko	3,0	0,4	-1,4
Maďarsko	-3,3	-2,8	-3,0
Malta	-3,5	-2,6	-2,5
Německo	-0,1	-2,9	-4,2
Nizozemsko	1,1	-1,4	-2,7
Polsko	-2,5	-3,6	-3,5
Portugalsko	-2,2	-4,6	-4,4
Rakousko	-0,6	-3,0	-3,6
Rumunsko	-5,2	-7,5	-7,9
Řecko	-3,4	-3,7	-4,2
Slovensko	-2,2	-2,8	-3,6
Slovinsko	-0,9	-3,2	-2,8
Španělsko	-3,4	-6,2	-5,7
Švédsko	2,3	-1,3	-1,4
Velká Británie	-4,6	-8,8	-9,6

Zdroj: Interim forecast January 2009, European Commission

Pozn.: Zelenou barvou v prvním sloupci jsou zvýrazněny země eurozóny, které přijaly společnou měnu mezi roky 2008 a 2010. Žlutou barvou jsou zvýrazněny hodnoty zemí EMU, které jsou nad hranicí 3 % HDP.

Tabulka 5 a 6 ukazují předpokládaný vývoj kritéria veřejného deficitu a kritéria hrubého veřejného dluhu v zemích EU, který v lednu tohoto roku zveřejnila Evropská komise.

Podle této předpovědi by v roce 2010 mělo 3% hranici HDP porušit 16 zemí Evropské unie, z nichž 10 je členem EMU. Oproti roku 2007 by 3% pravidlo porušilo o 14 zemí více. Zatímco 60% hranici HDP by ve srovnání s rokem 2007 překročilo z původních 8 zemí pouze 11 členských států Evropské unie.

Tabulka 6: Hrubý veřejný dluh v zemích EU (v % HDP) v letech 2008 – 2010

Země	2008	2009	2010
Belgie	88,3	91,2	94,0
Bulharsko	13,8	12,2	10,7
Česká republika	27,9	29,4	30,6
Dánsko	30,3	28,4	27,0
Estonsko	4,3	6,1	7,6
Finsko	32,8	34,5	36,1
Francie	67,1	72,4	76,0
Irsko	40,8	54,8	68,2
Itálie	105,7	109,3	110,3
Kypr	48,1	46,7	45,7
Litva	17,1	20,0	23,3
Lotyšsko	16,0	30,4	42,9
Lucembursko	14,4	15,0	15,1
Maďarsko	71,9	73,8	74,0
Malta	63,3	64,0	64,2
Německo	65,6	69,6	72,3
Nizozemsko	57,3	53,2	55,2
Polsko	45,5	47,7	49,7
Portugalsko	64,6	68,2	71,7
Rakousko	59,4	62,3	64,7
Rumunsko	15,2	21,1	26,8
Řecko	94,0	96,2	98,4
Slovensko	28,6	30,0	31,9
Slovinsko	22,1	24,8	25,8
Španělsko	39,8	46,9	53,0
Švédsko	34,8	36,2	36,0
Velká Británie	50,1	62,6	71,0

Zdroj: Interim forecast January 2009, European Commission

Pozn.: Zelenou barvou v prvním sloupci jsou zvýrazněny země eurozóny, které přijaly společnou měnu mezi roky 2008 – 2010. Růžovou barvou jsou zvýrazněny hodnoty zemí EMU, které jsou nad hranicí 60 % HDP.

8.3 Česká republika a Pakt stability a růstu

Při porovnání Tabulek 1, 3 a 5 je patrné, že od roku 2006 splňuje Česká republika hranici 3 % HDP a ve výhledu do roku 2010 by dané kritérium měla stále plnit. Pod druhou stanovenou hodnotou, 60 % HDP, se ČR pohybuje stále bez větších problémů, jak je uvedeno v Tabulkách 2, 4 a 6.

Aktuální Konvergenční program České republiky z listopadu 2008 konstatuje, že ve strategii přistoupení ČR k eurozóně je překážkou pro splnění maastrichtských kritérií nekonsolidovaný stav veřejných financí, který spolu s nízkou pružností ekonomiky představuje riziko pro fungování české ekonomiky v eurozóně a zabraňuje tak realizaci výhod spojených s přijetím společné měny. Proto se datum přijetí eura v ČR bude odvíjet od uskutečnění reforem veřejných financí a od posílení pružnosti české ekonomiky. Ministerstvo financí ČR a Česká národní banka vydali na konci roku 2007 dokument „Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění s eurozónou“ schválený vládou, ve kterém uvádí doporučení prozatím nestanovovat cílové datum vstupu ČR do EMU.¹⁴

8.3.1 Příležitosti vstupu ČR do eurozóny¹⁵

Kolísání měnových kurzů působí problémy zejména subjektům, které se účastní zahraničního obchodu nebo jiných finančních transakcí se zeměmi eurozóny. Patří sem podniky, investoři, veřejný sektor i občané ČR, kteří směňují české koruny za eura. Po vstupu ČR do EMU bude omezeno kurzové riziko. Po tomto přínosu zavedení eura se předpokládá růst zahraničního obchodu, přílivu zahraničního kapitálu a stabilizace veřejných financí.

Dalším přínosem pro ČR po přijetí jednotné měny bude omezení transakčních nákladů, které spočívají v zabezpečení směnných operací a nákladech spojených s jejich přímou realizací. Není možné očekávat úplné odstranění transakčních nákladů, protože mnoho

¹⁴ Národní plán zavedení eura v České republice 2007

¹⁵ Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR 2007

subjektů bude stále realizovat finanční operace ve více měnách. Nicméně při obchodování s členskými zeměmi EMU či při čerpání finančních prostředků z EU dojde k významným úsporám.

Evropská centrální banka prostřednictvím společně měnové politiky zajišťuje cenovou stabilitu s cílem udržet inflaci pod 2 %. Při nízké inflaci může ECB také udržovat nízké úrokové sazby. Při vstupu ČR do EMU zajistí nízké úrokové sazby nižší náklady na obstarání kapitálů, které se odvíjí od cen finančních produktů na finančních trzích.

Další příležitostí pro ČR se společnou měnou je vyšší transparentnost cen, která se týká srovnatelnosti cen zboží a služeb v rámci eurozóny. Spotřebitel si tak může vybrat cenově nejdostupnější produkt v jakémkoliv státě EMU. Tento přínos eura pozitivně ovlivní konkurenci v eurozóně. Efekt vyšší transparentnosti cen se ze zkušeností zemí, které zavedly euro v roce 2002, zatím neprojevil. Očekává se, že sblížení cenových hladin a jejich snížení se projeví až ve střednědobém horizontu a v případě, že spotřebitelé budou ochotni nakupovat napříč členskými státy EMU.

8.3.2 Rizika vstupu ČR do eurozóny¹⁶

Ztráta autonomní měnové politiky a kurzové politiky je rizikem pro ČR zejména při asymetrickém šoku dopadajícím na českou ekonomiku v EMU, kdy by ČR byla v nepříznivé hospodářské situaci, a ostatních zemí se tento jev nedotkl. Evropský systém centrálních bank nebude snižovat úrokovou sazbu v eurozóně ani devalvovat euro kvůli jedné členské zemi nebo i malému počtu zemí. Postižená země si tak musí vystačit s fiskální politikou nebo samovyrovnávacími tržními mechanismy, jakými jsou flexibilita mezd a cen, mobilita práce a mobilita kapitálu. Ovšem na rigidním trhu práce EU nelze na samovyrovnávací mechanismy příliš spoléhat a expanzivní fiskální politika je omezena Paktem stability a růstu. Proto není doporučován vstup států do EMU při nedostatečné sladění jejich hospodářského cyklu a celkové struktury hospodářství se zeměmi eurozóny.

¹⁶ Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR 2007

Dalším rizikem zavedení eura je bezprostřední růst cenové hladiny. Občané zemí se před vstupem do EMU obávají jednorázového zvýšení cen. Ale pokud se dodrží pravidla pro zaokrouhlování cen na nejbližší eurocent po přepočtení podle přepočítacího koeficientu, je tato obava neopodstatněná. Dalším opatřením proti riziku zvýšení cen je uvádění duálních cen, se kterým se podle Národního plánu zavedení eura v ČR (2007) počítá půl roku před zavedením a rok po zavedení společné měny.

Nezanedbatelným záporem přijetí eura v ČR jsou administrativní a technické náklady, které souvisejí s přechodem ČR z české koruny na společnou měnu.

Tabulka 7 uvádí výše rozepsané klady a zápory vstupu České republiky do eurozóny v rozdělení na ty, které přijetí eura ovlivní přímo a ty, které nepřímo.

Tabulka 7: Rozdělení přínosů a nákladů na zavedení jednotné měny v ČR

	Přímé dopady	Nepřímé dopady
Přínosy	omezení kurzového rizika (trvalé, okamžitě po zavedení)	růst zahraničního obchodu (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, po zavedení)
	snížení transakčních nákladů (trvalé, okamžitě po zavedení)	příliv zahraničních investic (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, po zavedení)
	nižší náklady na obstarání kapitálu (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, po zavedení)	stabilizace veřejných financí (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, před i po zavedení)
	vyšší transparentnost cen (trvalé, střednědobý/dlouhodobý horizont, po zavedení)	
Náklady	ztráta autonomní měnové politiky a ztráta kurzové politiky (trvalé, okamžitě, před i po zavedení)	dlouhodobý růst cenové hladiny (trvalé, okamžitě po zavedení)
	bezprostřední růst cenové hladiny (jednorázové, okamžitě po zavedení)	
	specifické náklady bankovního sektoru (jednorázové i trvalé, okamžitě, před i po zavedení)	

Zdroj: Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR 2007

9. ZÁVĚR

Pakt stability a růstu byl vytvořen na základě udržení stabilního prostředí v Hospodářské a měnové unii jako nástroj koordinace rozpočtových politik členských zemí. Hlavním podnětem k jeho vytvoření byl plánovaný vstup Německa do eurozóny, který byl podmíněn zajištěním stability společné měny.

Rozporuplné názory na založení, fungování i budoucnost Paktu ovšem nedoprovází žádná lepší alternativní řešení, kterými by bylo možné udržet zdravé veřejné finance, a zajistit tak stabilní prostředí v Hospodářské a měnové unii. Většina alternativ Paktu sice zlepšuje kvalitu fiskálního pravidla v jedné otázce, ale v ostatních ho zhoršují. Hlavním problémem Paktu je, podle mého názoru, nedisciplinovanost zemí v jeho dodržování.

Paradoxní je, že právě Německo, které nejvíce lpělo na vytvoření a dodržování Paktu, se stalo společně s Francií nedisciplinovanou zemí, která neplní pravidla Paktu a zastává názor uvolnit jeho pravidla. Vzhledem k politickému tlaku, který uvedené dvě země dokázaly vytvořit, muselo nevyhnutelně dojít k reformě Paktu, jež proběhla po třech letech jeho působení v Hospodářské a měnové unii. Revize Paktu byla nezbytná, ovšem jen některé úpravy byly, podle mého názoru, skutečně potřebné. Mezi pozitivní změny bych zařadila zejména dvě nové výjimky při dočasném vyšším poklesu HDP, tj. výdaje na penzijní reformy a výdaje na strukturální reformy. Myslím si, že většina ostatních výjimek by potřebovala konkrétnější interpretaci. Reforma Paktu nevyřešila problém vysoké pravomoci ECOFINu při rozhodování o porušení pravidel Paktu, které je velmi ovlivňováno politickým vlivem velkých zemí, jak v průběhu předešlých let ukázalo Německo a Francie. V důsledku reforma Paktu uvolnila pravidla tak, aby k jejich porušování docházelo co nejméně. Myslím si, že by Rada ministrů hospodářství a financí měla také více dbát na dodržování kritéria hrubého veřejného dluhu, které prozatím zůstává v pozadí, i když je Paktem stanoveno jeho dodržování.

Pakt je, podle mého názoru, dobrým nástrojem, který pozitivně přispěl k fiskální konsolidaci a vzhledem ke stabilitě eura zajišťuje i potřebné stabilní prostředí v eurozóně. Nicméně si myslím, že další reformě se v nejbližší době nevyhne. Jeho fungování se v době současné finanční krize neosvědčilo a země se snaží dostat z tohoto problému jakýmikoliv způsoby, bez ohledu na Pakt, kterého by se měly stále držet.

Česká republika má povinnost přijmout euro a vzhledem k analýze příležitostí a rizik vstupu ČR do eurozóny je tento budoucí akt pozitivní změnou pro ČR. Ale kromě České republiky záleží hlavně na velkých zemích, jak budou nahlížet na dodržování Paktu. Protože porušení pravidel ČR může mít za následek i udělení sankcí, zatímco země jako například Německo se v minulosti sankcím vyhnuly, i když delší dobu stanovená pravidla porušovaly. Pokud všechny země Hospodářské a měnové unie budou dbát na dodržování pravidel Paktu, vstoupí Česká republika s přijetím eura do stabilního a konkurenceschopného prostředí eurozóny, které jí přinese velké množství výhod. Podle mého názoru je největším problémem ČR v EMU možnost negativního hospodářského šoku, na který by Evropská centrální banka, vzhledem k zájmům ostatních členských zemí nemohla reagovat snížením úrokové sazby a ČR by tak musela vyřešit hospodářský problém pomocí své fiskální politiky, čímž by se mohla dostat za hranici stanovených pravidel Paktu.

Cílem mé práce bylo analyzovat důvody, které vedly k vytvoření Paktu stability a růstu, zkušenosti s fungováním Paktu a příčiny jeho pozdější revize. A v daném kontextu poukázat na příležitosti a rizika vstupu České republiky do Hospodářské a měnové unie. Myslím, že jsem stanovený cíl beze zbytku splnila.

10. SUMMARY

The purpose of the bachelor's thesis is analyzing reasons, which led to the creation of the Stability and Growth Pact, the experiences with its function and reasons of its later revision. To refer to opportunities and risks of the Czech Republic joining the Economic and Monetary Union in a given context. The paper deals with question, if the Pact is the only possible instrument for healthy public finance maintenance in EMU member states. The next question is, whether the Pact revision helped to the better access of the countries to keeping the Pact's rules and removed the deficiencies of its original version. The last question, which this paper deals with, is the membership of the Czech Republic in EMU.

The inconsistent views on foundation, function and future of the Pact don't go with any better alternative solution that would be possible to keep healthy public finance, and to ensure steady environment in the Economic and Monetary Union. The Pact is good instrument positively contributing to fiscal consolidation and regarding the stability of currency unit and support the necessary fixed environment in the euro area, too. Nevertheless, the next reform of the Pact is unavoidable in the near future. Its working in the period of the financial crisis doesn't prove good and the countries try to get out of this problem by all the possible ways regardless of the keeping the Stability and Growth Pact.

The Czech Republic has to accept the euro and considering the effected analysis of opportunities and risks of the Czech Republic ingoing to the euro area, this is incoming act a positive change for the Czech Republic. Except of the Czech Republic depends on great lands mainly, how will they think of the keeping the Pact. Breaking the rules by the Czech Republic may result in obtain a sanction, while the countries such as Germany avoided the sanctions in the past, even it used to breaking the rules for a long time. If all the countries of the Economic and Monetary Union, is attending to the Pact's rules, the Czech Republic will enter to the steady and competitive surrounding of the euro area by accepting euro and will bring many advantages. The biggest problem of the

Czech Republic in EMU is a possibility of the negative economic shock, when the European central bank won't bring down the interests rates because of priorities of the other member states. Then the Czech Republic must solve this problem by instruments of fiscal policy, whereby would it exceed the limits defined by the Pact.

Keywords: Economic and Monetary Union, The Stability and Growth Pact, fiscal policy, public debt, government deficit

11. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1) ALESINA, Alberto, GIAVAZZI, Francesco. *Destabilizující Pakt stability*. [online]. 2002 [cit. 2009-02-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.project-syndicate.org/commentary/ag8/Czech>>.
- 2) ARESTIS, Philip, McAULEY, Kevin, SAWYER, Malcolm. *The Future of the Euro: Is There an Alternative to the Stability and Growth Pact?* [online]. 2001 [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.levy.org/pubs/ppb63.pdf>>.
- 3) BALDWIN, Richard, WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. Praha : Grada Publishing, a. s., 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
- 4) BUREŠ, Jan. *Pakt flexibility*. [online]. 2005 [cit. 2009-02-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.sk/verzia-pre-tlac/analyza/pakt-flexibility>>.
- 5) BUREŠ, Jan. *Pakt stability a růstu: rovní a rovnější*. [online]. 2003 [cit. 2009-02-16]. Dostupný z WWW: <http://www.integrace.cz/integrace/koment_zobraz.asp?id=12>.
- 6) BUREŠ, Jan. *Prodi chce reformovat Pakt stability a růstu*. [online]. 2003 [cit. 2009-02-16]. Dostupný z WWW: <http://www.europeum.org/disp_kalend_entry.php?page=5&kalid=1600&to=2003-12-31%2000:00:00&from=2003-07-01%2000:00:00>.
- 7) ČECH, Zdeněk. *Pakt stability a růstu: problém stabilizačního pravidla nebo fiskálních politik*. [online]. 2003 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=632>>.
- 8) EICHENGREEN, Barry, WYPLOSZ, Charles. *The Stability Pact: More than a minor nuisance?* [online]. 1998 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.econ.berkeley.edu/~eichengr/research/stabilitypactnuisance.pdf>>.
- 9) *European Commission - Interim forecast 2009*. [online]. 2009 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/pdf/2009/interimforecastjanuary/interim_forecast_jan_2009_en.pdf>.
- 10) *Eurostat* [online]. 2008 [cit. 2009-02-16]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1194,47773485,1194_47782287:1194_66724556&_dad=portal&_schema=PORTAL>.

- 11) *Evropský parlament - dokument ze zasedání ze 13. 2. 2008.* [online]. 2008 [cit. 2009-01-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+MOTION+B6-2008-0073+0+DOC+PDF+V0//CS&language=CS>>.
- 12) FOGEL, Georgine, SAXENA, Sweta. EMU Policies and the Stability and Growth Pact: Prospects of Macroeconomic Stability. *Global Economy Journal* [online]. 2004, roč. 4, č. 2 [cit. 2009-02-07], s. 9-10.
- 13) *Hospodářská a měnová unie.* [online]. [cit. 2008-12-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.ecb.int/ecb/history/emu/html/index.cs.html>>.
- 14) KLIMEŠ, David. *Smrt Paktu stability a růstu.* [online]. 2009 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.e15.cz/nazory/smrt-paktu-stability-a-rustu-77893/>>.
- 15) *Konvergenční program České republiky.* [online]. 2008 [cit. 2009-03-18]. Dostupný z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/KoPr_200811_pdf.pdf>.
- 16) KUDELOVÁ, Dita. *Francouzsko-Německé partnerství v rámci EU: motor evropské integrace?* [online]. 2002 [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=489>.
- 17) LOUŽEK, Marek. *Umíráček nad Paktem stability.* [online]. 2005 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.euportal.cz/Articles/362-umiracek-nad-paktem-stability-sup-sup.aspx>>.
- 18) MACH, Petr. *Euro – pravidla, která nejsou dodržována.* [online]. 2009 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.virtually.cz/art.php?art=8302>>.
- 19) MACH, Petr. *Euro přináší Evropě hospodářské problémy.* [online]. 2002 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.petrmach.cz/cze/prispevek.php?ID=110>>.
- 20) MACHÁČEK, Martin, KOTLÁN, Viktor. EMU a asymetrické šoky : přehled fungování mechanismů adaptace a zajišťování. *Finance a úvěr* [online]. 2001, roč. 51, č. 10 [cit. 2008-09-15], s. 514-527. Dostupný z WWW: <http://www.financeuver.org/pdf_cze/2001fau/20011001.pdf>.
- 21) Nařízení č. 1466/97 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik. Dostupný z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1997R1466:20050727:CS:PDF>>.

- 22) Nařízení č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku.
Dostupný z WWW: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1997R1467:20050727:CS:PDF> >.
- 23) *Národní plán zavedení eura v České republice*. [online]. 2007 [cit. 2009-03-20].
Dostupný z WWW:
<http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/mezinarodni_vztahy/euro/download/Narodni_plan_zavedeni_eura_3.pdf>.
- 24) *Nekončící spor o francouzský a německý rozpočet*. [online]. 1999 [cit. 2009-02-15].
Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/nekonc-spor-o-francouzsk-a-nmeck-rozpoet>>.
- 25) NIGRIN, Tomáš. *Pakt stability a růstu: řízení proti Francii a Německu zastaveno*. [online]. 2003 [cit. 2009-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/kalendarium.asp?id=1579>>.
- 26) *Pakt stability a růstu: stabilnější a kredibilnější?* [online]. 2004 [cit. 2009-02-15].
Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/pakt-stability-stabilnj-a-kredibilnj>>.
- 27) PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance : úvod do problematiky*. 3. přeprac. vyd. Praha : ASPI, a. s., 2005. 528 s. ISBN 80-7357-049-1.
- 28) *Povinnosti kandidátských a členských států v procesu integrace s Evropskou unií*. [online]. 2004 [cit. 2008-12-10]. Dostupný z WWW:
<<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/P12.pdf>>.
- 29) *Přechod na společnou měnu a sblížení životní úrovně a konkurenceschopnosti s vyspělými zeměmi*. [online]. 2007 [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW:
<http://www.socr.cz/assets/aktivity/publikace/Prechod_na_spol._menu.pdf>.
- 30) SCHNEIDER, Ondřej. *Je potřeba koordinovat veřejné rozpočty v Evropě?* [online]. 2002 [cit. 2009-02-20]. Dostupný z WWW:
<<http://ies.fsv.cuni.cz/sci/publication/show/id/1430/lang/cs>>.
- 31) *Studie vlivu zavedení eura na ekonomiku ČR*. [online]. 2007 [cit. 2009-03-20].
Dostupný z WWW:
<http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Studie_NKS_final_upravena_po_opniture_31_08_20081.pdf>.
- 32) ŠMÍDOVÁ, Zuzana, MAZUR, Jakub. *Jaký vliv má revidovaný Pakt stability a růstu na fiskální disciplínu?* [online]. 2006 [cit. 2009-02-16]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/analyza/jak-vliv-m-revidovan-pakt-stability-a-rstu-na-fiskln-discipl>>.

- 33) ŠREIN, Zdeněk. *Pakt stability a růstu - vymoženost nebo přítěž eurozóny?* [online]. 2003 [cit. 2008-09-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.ieep.cz/editor/assets/working-papers/wp0303.pdf>>.
- 34) *Trvalá potřeba ekonomické disciplíny a Pakt stability a růstu.* [online]. [cit. 2008-12-10]. Dostupný z WWW: <http://www.csas.cz/banka/menu/cs/banka/nav20042_trvala_potreba_discipliny>.
- 35) TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy.* 5. aktualiz. vyd. Praha : Linde, a. s., 2006. 287 s. ISBN 80-7201-631-8.
- 36) *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou.* [online]. 2008 [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Vyhodnoceni_Maastricht_2007_akt21032008_pdf.pdf>.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka 1 Veřejný deficit zemí EU (v % HDP) v letech 1999 – 2004.....	21
Tabulka 2 Hrubý veřejný dluh zemí EU (v % HDP) v letech 1999 – 2004	24
Tabulka 3 Veřejný deficit zemí EU (v % HDP) v letech 2005 – 2007.....	33
Tabulka 4 Hrubý veřejný dluh zemí EU (v % HDP) v letech 2005 – 2007	34
Tabulka 5 Veřejný deficit zemí EU (v % HDP) v letech 2008 – 2010.....	36
Tabulka 6 Hrubý veřejný dluh zemí EU (v % HDP) v letech 2008 – 2010	37
Tabulka 7 Rozdělení přínosů a nákladů na zavedení jednotné měny v ČR.....	40

Seznam grafů

Graf 1 Kurzy vybraných měn vůči euru v letech 2002 – 2006.....	35
--	----